D. s. 6

Q. D. B. V.

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,

SERENISSIMO PRINCIPE REGIO AC DOMINO,

DN. FRIDERICO AVGVSTO

ELECT. SAXON. HEREDE.

DISSERTATIONEM INAUGURALEM,

DE

PLICA POLONICA,

Germ.

Weichſel=Zopff/

EX AUCTORITATE

Gratioſæ Facultatis Medicæ,

PRÆSIDE

DN. PAULO GOTTFR. SPERLINGIO,

Med. Doct. Anatom. ac Botan. Prof. Publ. longe celeberrimo, nec non Archiatro Principis Serveſtani ſplendidisſimo,

Domino ac Patrono ſuo in æternum devenerando,

PRO LICENTIA,

SUMMOS IN ARTE MEDICA HONORES, INSIGNIA AC PRIVILEGIA

DOCTORATUS

LEGITIME CAPESSENDI,

A ſe conſcriptam, publico Eruditorum examini ſubjicit

IOANNES HYNITZSCH/

Pleſsnenſis Sileſius,

Ad d. Septembr. A. O. R. cIↄ Iↄ ccII.

IN AUDITORIO MAIORI,

HORIS ANTE ET POST MERIDIEM STATIS.

PROOEMIUM.

MIſerum humanæ vitæ currricu-lum, illuſtris medicorum Princeps *Hippocr. in Epiſtola ad Damaget.* exarata, his verbis innuit, inqviens: ὅλος ἄνθρωπος ἐκ γενετῆς νοῦσος ἐστὶν. Verba hæc profecto ipſa veritas ſunt, cum qvisqve ſuos patiatur manes, atqve omnis ætas humana non tantum variis alterationibus ſit obnoxia, verum inſuper multigenis exponatur fatorum violentiis. Nec plura, nec ſpecialiora in præſentiarum dixero, de variis morbis, machinam hanc humanam, machinarum artificioſiſſimam, afficientibus, cum ipſa farrago affectuum innumerabilis fere exiſtat, nec temporis ratio, ſpeciminisqve perbrevis prolixitas jubeat. Poſtqvam ex eo unico, jamjam pertractando, affectu, ipſa calamitas generis humani clare apparebit. Sed ut pateat, in qvo imprimis ſanitatis & morbi ratio machinæ iſtius conſiſtat, dictu eqvidem facile erit, modo verba Divini, ſupra laudati, *Senis* accuratius contemplemur, qvando *lib. de Nat. Hominis*,

de Sanitate & morbo in genere adfert, qvæ, anteqvam propoſitam diſſertationem aggrediar, in mentem revocare lubet. Verba hæc ſunt: *Tunc maxime Homo Sanus eſt, ubi temperamentum humores inter ſe habent moderatum, tum facultate, tum copia, & ubi maxime fuerint permixti: ægrotant autem ubi horum qvid minus aut amplius eſt, aut ſegregatum in corpore, nec eſt reliqvis omnibus contemperatum. Neceſſe eſt enim ubi qvid horum ſecretum fuerit, & per ſe ſteterit, non ſolum eum locum, in qvo ſtat, & unde ſeceſſit, morbidum fieri; Sed & in qvem, propter nimiam copiam, diffuſum eſt, dolore & morbo vexari.* Ex hoc qvippe fonte, uti ſanitatis vera apparet ratio, ſic non dubitandum, qvin & vera cauſa his in verbis morborum deprompta fuerit. Qvocirca ex Diſſertatione noſtra proponendam Luem maxime ſævam, nomine Plicæ Polonicæ notam, eo qvoqve referimus. Cum natura atqve indoles, uti plurimorum, ita & hujus affectus, in ſoluto mixtionis humorum vitalium vinculo potisſimum conſiſtat, qvo namqve bene habente, bene valent actiones, contra vero exiſtente, contrarium experiuntur. Affectus hic non perparum certe eo laborantibus moleſtus, & ipſo Chironio vulnere deterior; non enim ſævisſimis tantum doloribus, iisqve arthriticis torqvet, verum & inſuper convulſionibus, inflammationibus, cardialgia, lasſitudine, capillorum intricationibus, aliisqve malis infinitis afficit; imo ipſas Regiones contagione qvaſi proſerpendo, præſertim Regnum Sarmatiæ depopulatur. Ut proinde qvo periculoſior, ratione ſymptomatum, hic affectus cenſendus, eo altioris ſcrutinii, & indaginis habendus ſit. Hujus igitur θεωρίαν & θεραπείαν

πεῖαν invicti hoſtis iſtius truculenti ad noſtram usqve memoriam, ſub incudem Diſputationis Solennis atqve ſpeciminis loco, cum qvædam publice differenda, mihi injuncta ſint, revocare animus eſt. Cum vero curta admodum ſit ſuppellex noſtri judicii, pias ad inexhauſtam omnis ſapientiæ ac ſcientiæ ſcaturiginem, DEUM T. O. M. creatorem omnium, mentes erigimus, devotisſimisqve illum oneramus ſuſpiriis, ut Spiritum Sanctum, Divinum illud χάρισμα, qvod nobiſcum ſit, & nobiſcum laboret, ex altisſimo ſuo throno mittat, qvo laboris noſtri progreſſus dirigatur ad gloriofisſimam, glorioſisſimæ ſuæ majeſtatis Gloriam, atqve gratisſimam langventium & periclitantium ſalutem. Et hoc confiſi juvamine, ipſam rem aggredimur, publiceqve ζητήσει exponimus.

§. I.

INitio ipſam vocabulorum ſignificationem præmittimus, qvæ, ne qvis in tractanda re decipiatur, ignoranda non eſt, qvicqvid etiam contradicat *Galenus*, qvando *inqvit 6. m. m. 1. nec ille, cui ſcientiæ curæ cordiqve eſt, de nomenclatura ſollicitus debet eſſe atqve anxius.* Intellectis enim ſignificationibus vocabulorum, tanto felicius rem ipſam intelligere, intellectam facilius determinare poſſumus. Qvare ante qvam ipſam definitionem aggrediar, præter hujus affectus hiſtoricam deſcriptionem, tria primum conſideranda erunt: παρωνομία, nominis derivatio: ὁμωνομια, nominis multiplex ſignificatio: συνωνυμία, nominis cum aliis in ſignificatione communio. Paronymiam qvod attinet, cuilibet ſine omni dubio clare ap-

parere exiſtimo, ipſam vocem Plicam, a verbo plico vel complico deſcendere, qvod inſtar plicarum capillos inter ſe contorqveat. Plica Polonica vero dicitur, qvod Polonis, & inprimis illis, qvi inter Hungariam & Pocutium habitant, familiaris ſit, & vere endemia.

§. II.

Certum enim eſt dari qvasdam Regiones, in qvibus modo hic, modo ille morbus ſpecialiter præ aliis regnat, ut qvaſi jure proprio ſibi easdem vindicet. Hos proinde morbos Medici endemios ſive patrios atqve vernaculos vocant, qvod a cauſa qvidem communi, verum certæ alicui regioni propria, proficiſcantur. Talis morbus a Plinio Sceletyrbe & Stomacace, a Recentioribus Scorbutus dictus, ad ſeptentrionalis maris littus habitantibus, communis eſt. Tales Hiſpanis & Italis, præcipue vero in Agro Pergamenſi, ut & montium Pyrenæorum, Alpiumqve Accolis familiares ſunt tumores glandularum colli, qvos ſtrumas appellant; Luſitanis vero & Anglis Phthiſis; Ægypto Peſtis, atqve Sarcocele, ſive Hernia teſticulorum carnoſa; Galliæ Narbonenſi Hydrocele; Arabibus Lepra; Græcis, nec non Alexandrinis, ut refert, Galenus Elephantiaſis dictus; Americanis Lues venerea; Zonam frigidam inhabitantibus Perniones; Medinæ Dracunculi, ſive vermes in partibus variis carnoſis; Apuliæ & Calabriæ Tarantismus, ab ictu Tarantulæ; Neapolitanis Podagra magis eſt cognita. Judæos inprimis Lepra contagioſa divexatos fuiſſe, S. Scriptura teſtatur.

§. III. Qvem-

§. III.

Qvemadmodum igitur cuilibet Regioni jam recenſitæ, ſibi proprius atqve vernaculus ineſt morbus, ita & Polonis Plica illa patria eſt. Nec tamen dixero, hos affectus tantummodo atqve unice his in Regionibus graſſari, qvin & alias interdum occupent, hujusqve Accolas divexent. Ut recte refert *Schenkius obſ. med. lib. 1. obſ. 13.* qvando etiam Brisgois, Alſatis, Belgis, nonnullisqve Rheni tractibus, præter Poloniam, Plicam inveniri, ſcribit. Imo & in Hungaria cognitam eſſe, experientia docet. In ea enim & animalia, qvod obſervatione dignum, hoc malo infeſta deprehenduntur, præſertim eqvos, ea complicatione crinium detentos, ſe vidiſſe teſtatur *Sennertus*, *Prax. l. 5. med. p. 3. ſect. 2. cap. 9. 5. 326.* qvando ſcribit, Ducem qvendam militum talem eqvum ex Hungaria Dresdam adduxiſſe, qvi ejusmodi cirrum a collo ad pedes usqve pendulum habuit. Imo in Saxonia etiam eqvi plica laborantes qvandoqve reperiuntur, licet rarius, cum nuper admodum Excellentisſimus Dominus Præſes talem obſervaverit. Non tamen inde ſeqvitur hunc affectum Polonis non eſſe peculiarem, ut voluit Excell. ille Vir, Hercul. Saxonia in Tr. ſuo de Plica. Cum multi & apud nos graſſentur morbi, qvi aliis in Regionibus endemii ſunt.

§. IV.

Qvoad Homonymiam. Hæc Plica perraro imo nunqvam aliud qvippiam ſignificat, præterqvam morbum illum, cum intricatione capillorum conjunctum, nec facile cum aliis affectibus confundi poteſt, qvamvis ratione unius alteriusve ſymptomatis, cum

alio

alio affectu convenire videatur, uti mox morbi diagnoſis latius docebit. Nihilominus parum attinet de hac ipſa dixiſſe, cum hæc tantum ſymptomata cum aliis affectibus communia ſint, nec deſtruant ipſam naturam noſtri morbi. Exercitii tamen gratia, ſi placuerit, per me qvoqve licebit, ſi eandem Plicam, vel γενικῶς, ſive generaliter, vel ειδικῶς, ſpecialiter ſumſeris. Poſterius tantum ipſum capillitium in cirros complicatum denotabit. Prius afferet identidem pilorum intricationem, hincqve oriundum affectum Plicam nominatum, eam tamen promiſcue, variis in partibus, ſive in qvacunqve tandem parte ſit, exiſtentem.

§. V.

Triplex autem hujus implicationis deſumitur differentia, ſatis qvippe ridicula, & nullius uſus, ab Autoribus conſcripta, ne tamen eam tacite transeundo omiſiſſe videar, apponere volui. Qvæ a modo complicationis inprimis diverſo oritur; hinc alia Mas nuncupatur; Foemina alia; alia Filia. Plica Mas ab Autoribus dicitur, in qva capilli, & barbæ pili, ſpicarum aut clavorum inſtar complicantur, & Mas nominatur, qvia mares potisſimum corripit. In qva autem capilli omnes in unam maſſam coeunt, in modum caudæ eqvinæ, Foemina appellatur. In qva vero ungves tamdiu dolore vexantur, qvam diu capillorum intricatio durat, Filiæ nomine venit. Qvam tamen differentiam complicationis nos non ſeqvimur, & qvocunqve tandem modo eveniat capillorum contorſio, nil aliud qvippiam denotare, qvam affectum illum, nomine Plicæ notum, exiſtimamus.

§. VI. Hu-

§. VI.

Hujus Synonyma ſunt: Morbus cirrorum, qvia capilli intricati cirros repræſentant, & ſecti in plica, nonnunqvam ſangvinem fundunt. Tricæ Incuborum, qvia ab incubis noctu vulgus ſugi exiſtimat. Trica ſive Cincinni, habita ratione implicationis. Scropharum Tricae, ob ſimilitudinem, qvam habent cum tricis pilorum in collis ſcropharum obſervatis. Alii a loco denominant, nimirum Luem Pocutienſem, qvod imprimis Polonos, inter Hungariam & Pocutium habitantes, invadat, uti ſupra dictum eſt. Germanis die Marenflechten / die Marenwirckung / der Schrottlings-Zopff / die Marenlocken audit, qvæ etiam a varia, in plicas pilorum configuratione, non ſecus ac Latina, jam dicta nomina, proveniunt. Porro Juden-Zöpffe nominatur, qvod ab Incubo Judæi ſpecie fieri autumentur, item Wichtel-Zöpffe / qvod ſuperſtitioſe credebantur ab infantibus non baptizatis, (qvos Antiqvitas Wichteln nominabat) necti, & qvæ ſunt alia ridicula. Præſtat vero rem ipſam genuino vocabulo inſigniri, atqve id, qvod cum re conſentit, præferre. Qvapropter hoc unicum nomen, omnibus aliis præferimus, qvando Germanis, affectus ille gravis Weichſel-Zopff nominatur, hoc enim modo res cum ipſa cauſa convenit, cum inprimis malum hoc a Fluvio Viſtula, Germanis Weichſel nominato, oriatur, ut infra dicam. Polonis *Gwozdziec*, qvod clavum: Roxolanis *Koltun*, qvod paxillum, ſignificat, dicitur, eo, qvod crines convoluti capite propendeant inſtar paxilli, qvi *Kolek* appellatur. *Koitun* vero nominant, qvod cirros repræſentet. Cirrus enim

B Polo-

Polonis *Koltek* nuncupatur. Mulieres vero Polonorum honeſtiori inſigniunt vocabulo, eoqve *Goscicc*, & *Gosc*, qvaſi dixeris hoſpitalem, vel hoſpitem. Qvod qvaſi hoſpes in Poloniam, ex Roxolania, venerit.

§. VII.

De loco, tempore, & ubi primum inceperit Plica, nil certi apud Autores habemus, qvamvis *Theophilus Bonetus*, in ſua Medicina Septentr. collat. Joachimum Paſtorium *in Floro Polonico lib. 2. c. 14.* aliosqve Recentiores allegaverit, qvorum pleriqve initium hujus morbi in Annum Chriſti MCCLXXXVII. ponunt. Illud tamen ex *Hercul. Saxonia* colligere licet, prima ejus ſeminia in Podolia propululaſſe. In Podolia vero & Pocutio affectus hic, qvamvis incerto tempore, tamen diu extitit. In Germania, eodem allegante Autore, dudum, & qvidem anno MDLXIV. notus fuit. Qvod & obſervatio *Joannis Stadleri* confirmat, qvæ ab Autore, in ſuo de Plica Tr. allegata eſt. Qvicqvid vero tandem ſit, parum intererit hæc noſſe. Satis etenim eſt ſcire, affectum hunc novum non eſſe, ut recte innuit Sennertus, qvamvis Poloni contrarium exiſtiment, cum ipſe Rodericus Fonſeca, atqve Hercul. Saxonia, obſervatione inprimis, jam ſupra allegata, contrarium teſtentur, cum cauſæ morbum conſtituentes, multis retro ſeculis adeſſe potuerint. Si enim Medici, qvi eum literis conſignarent, vel defuere, vel propter raritatem neglexere, nihil inde eſt colligendum.

§. VIII.

Enodata jam uti nominis, ita & affectus iſtius origine, ad ipſam definitionem progredimur, dicentes: *Plicam Polonicam eſſe qvoddam cachexiæ & Scorbuti genus,*

genus, qvo non ſolum capilli & barbæ pili qvaſi viſco oblit, in tricas, cirros, & funiculos inexplicabiles concreſcunt, ſed etiam corpus univerſum ſæpe, doloribus & ſymptomatibus aliis graviſſimis affligitur, a cacochymia ſangvinis, & hinc oriente tranſpiratione viſcoſa valde glutinoſaqve, proveniens.

§. IX.

Dixi eſſe qvoddam cachexiæ & ſcorbuti genus, inprimis ſi conſiderem cauſam effectricem, tam antecedentem, qvam proximam, qvibuscum penitus convenit, ut ipſa ſymptomata dilucide demonſtrare posſunt. Profecto gravis hic affectus eſt, præcipue capillorum, cum qvaſi in gorgoneos inexplicabiles nodos eos intorqveri videas. Gravis porro eſt langventi, cum graviſſimis doloribus, atqve ſymptomatibus ſæpisſime eum urgeat, uti commemorat *Laurentius Starnigelius, Academiæ Zamoſcienſis Profeſſor*, in literis ad Medicos Patavinos datis, qvæ apud *Sennertum Pr. l. V. part. 3. ſect. 2. c. 9. legi poſſunt.* Sic enim habent verba: *Magno omnium malo, magnoqve cruciatu divagatur. Infringit oſſa, laxat artus: vertebras eorum infeſtat: membra conglobat, ac retorqvet: gibbos efficit: pediculos fundit: caputqve aliis, atqve aliis ſuccedentibus ita opplet, ut neqvaqvam purgari posſit. Si cinni radantur, humor ille & virus in corpus relabitur, & affectos, ut ſupra ſcriptum eſt, torqvet, caput, pedes, manus, omnes artus, omnes juncturas, omnes corporis partes ita exagitat.* Et paulo poſt addit: *Malum hoc cum exhalatione fuliginoſa, ex qva naſcuntur crines communicat, videturqve cum tinea affinitatem habere: atqve cruciatu oſſium, cum Gallica lue: cum phthiriaſi, redundatione vermium; cum arthritide,*

artuum dolore: cum ſpaſmo, contractione miſerabili membrorum. Et hæc ſunt horrenda illa ſymptomata, qvibuscum homo affectus divexatur, nec tamen ea ſufficere, qvin & alia ſuccedant, *Sennertus l. c.* loqvitur, inqviens: *Et ungves præcipue in pedibus, & maxime pollicibus vitiantur, ſcabri, longi, & nigri fiunt, cornu inſtar hircini.* Hæc autem omnia magis excruciant ægros, ubi capillorum intricatio adhuc in fieri eſt, ubi vero jam incriſpati atqve convoluti ſunt capilli, vel ad tempus ceſſant, vel qvadantenus minuuntur.

§. X.

Ex qvibus itaqve facile intelligimus, fomitem morbi ipſo in humorum, vitalium circulo, ſive ſangvine, hærere, huncqve partem primario affectam atqve ſubjectam conſtituere. Secus ac *Bonetus* atqve alii exiſtimant, qvando hepar, cum aliis partibus, ſangvificationi deſtinatis, ſubjectum hujus mali radicale conſtituunt, cum potius mere pasſive, hocce in affectu, hæ partes ſeſe habeant, & ſuam conſtitutionem pravam, a ſangvine potisſimum, tum qvantitate, qvalitate, motu, cum nexu particularum componentium vitiato, recipiant; inde enim & malus corporis habitus, pallor, atqve livor, qvæ adeſſe in ſic affectis, teſtantur autores, pendet.

§. XI.

Cauſas vero, qvibus, ad concipiendos affectus hos, ſangvis promptus paratur, adventitias eſſe, atqve ex ſex rebus non naturalibus, vulgo ſic dictis, petendas exiſtimo. Anteqvam vero ipſas perluſtremus, non negligenda ſua cujuslibet Diſpoſitio naturalis, ſive Temperamentum qvod vocant, qvod qvippe

multum

multum ad morbos varios ſuſcipiendos contribuit, imo ab utero labem imprimente hæreditarios morbos infantes ſecum tuliſſe, vel ſi non tulerint, mox ab hinc morbidos factos, ſicqve per totum decurſum vitæ læſos fuiſſe, præter rationem atqve experientiam, ipſa docet autoritas. Sic enim *Sennertus teſtatur lib. 5. med. pract. p. 3. ſect. 2. c. 9.* de Plica, ſe *Generoſi cujusdam Poloniæ Comitis, plica laborantis, filium Sexennem, plicas jam aliqvot in pilis habentem, vidiſſe.* Merito itaqve eandem conformationem naturalem inter cauſas, qvibus malum hoc excitari poteſt, easqve obſervatione maxime dignas numeramus.

§. XII.

Hanc porro excipit aër, cui jam olim tantum ab *Hippocrate* tributum eſt, ut *mortalibus vitæ, morborum autem ægrotis, auctorem eſſe pronunciaverit, lib. 2. de morbo Sacro.* Cui adſtipulatur *Valleſius* in *Comment. ad l. 1. Epidem. Sect. 1.* qvando inqvit, *aër intemperatus, recte cauſa morborum communium, tum naturis, tum ætatibus, tum ſexibus, dici poteſt.* Is igitur vel qvalitate vitiata, vel inqvinamentis ſuis, ad morbos corpus noſtrum diſponit: qvalitate, ſi vel impenſe calidus, humidus, vel frigidus, nebuloſus, vel craſſus fuerit. Priori enim modo humores exagitando, partem ſubtiliorem exhaurit, ut partes lymphæ crasſiores atqve Terreæ in corpore relinqvantur, auctores variarum obſtructionum viſcerum. Poſteriori modo humores adhuc fluxiles incraſſando, coagulando, fibrasqve emolliendo atqve laxando, eadem prorſus mala producit. Sed magis nobis infenſus eſt, inqvinamentis refertus, atqve vitiatus, qvibus qvippe varie

nos afficit, pro vario motu, vi, & figura partium inſenſibilium. Hoc enim modo non tantum humores in motu atqve mixtione ſua turbat, verum etiam partium ſolidarum contextum variis modis labefactat.

§. XIII.

Alterum merentur locum Cibus & Potus. In cibo enim ſi modus non obſervatur, variis modis mali cauſa exiſtit. *Nimia enim copia aſſumtus, non ſecus corpora, qvam meretrix adoleſcentium mentes, ad perniciem adducit. Mercat. Tom. 1. l. 2. de Sanitate. Morbos & Mortes creat, inqvit Hippocrat. l. de affect. & aph. 17. §. 2.* Qvare Medium tenuere Beati. Nam uti cibus, in proportionata qvantitate aſſumtus, motum humorum inſtaurat, perditum reſtituit, atqve vires reficit, ipſamqve machinam in debito ſuarum partium contextu, atqve ſtatu naturali conſervat: Sic econtrario majore copia ingurgitatus, ſine diſcrimine maſticationis deglutitus, præſertim ſi induratus, infumatus, atqve ſalitus, vel aliis vitiis inqvinatus fuerit, non tantum chylificationem, hincqve oriundum humorum velociorem motum, atqve virium reſtaurationem impedit, verum etiam variis cruditatibus, proqve ratione earum, variis morbis corpus infeſtat. Ipſam itaqve lympham ventriculi labefactat, cum non ſit par tantis cibis exſolvendis, & recte chymicorum regula doceat, qvod menſtrua tantum ſolvant, qvantum posſint. Proinde non exſoluti ſatis cibi, chylum ſordibus inficiunt, ipſamqve humorum maſſam ſibi ſimilem reddunt. Ut recte nobis inferre liceat, *cum Cl. Hoffmanno: qvalis cibus, talis chylus, qvalis*

chylus,

chylus, talis maſſa humorum, talis qvoqve ſanitas, & hinc qvoqve plicam hanc reſultare poſſe, nemo inficiabitur. Idem judicium eſto de potu, præſertim Spiritus Vini, atqve aliorum liqvorum ardentium, qvibus qvippe Poloni maxime delectantur, ita ut potius mori malint ante, qvam potus illos deteſtentur. His itaqve potis fit, ut humores coagulentur, ipſumqve corpus cachecticum atqve ſcorbuticum reddatur, imo multoties, uti hiſtoriæ docent, vita privetur. In hujus cenſum veniunt, præcipui mali iſtius fontes, fluvii montium Hungariæ varii, qvi qvippe glutinoſam atqve tenacem materiam vehunt, uti rerum Polonicarum Scriptores teſtantur, præſertim Stanislaus Solsky in Geometria & Architectonica Poloniæ. Ex qvibus fluviis aqvam haurientes Incolæ iſtius Regionis in Plicam incidunt. Qvæ cauſa eſſe videtur, qvamobrem ille affectus, vulgo & recte Weichſel-Zopff dicatur, qvod imprimis ex uſu aqvarum Viſtulæ Fluvii, Ungariam & Pocutium Provinciam Regni Poloniæ interfluentis, oriatur. Non tantum vero hunc, verum & alios ex potu aqvarum proficiſci morbos, teſtimonio *Plinii* confirmari poteſt, *qvi lib. 15. c. 3.* Germanici Cæſaris exercitum, ex aqvæ fontis cujusdam potu, in communem morbum incidiſſe ſcribit, a qvo intra biennium dentes deciderent, compagesqve in genibus ſolveretur, qvam ſolutionem Medici Stomacacen vocarunt.

§. XIV.

Motus & Qvies, qvid in ſangvine afficiendo valeant, unicuiqve obvium eſt, cui natura horum ſatis eſt perſpecta. Namqve de motu immoderato notandum,

dum, qvod ſuccum nervoſum perdat, inqve fibras muſculoſas eundem inordinate exprimat, unde vitiatus atqve inordinatus circulus vitalis exoritur, qvo ſic habente, via, variis concipiendis affectibus, eidem ſternitur. Hoc vero modo, etiam ipſorum muſculorum robur, atqve vis frangitur, hincqve relaxato tono eorundem, fit, ut ſangvis, minus recte, per partes corporis qvasvis, tranſire posſit. Unde non tantum ſtaſes variis in partibus, & infarctus vaſorum progignuntur, verum & ipſe lentor in vaſis, Plicæ hujus Autor, contrahitur.

§. XV.

Nec alia ratione ſe habent Somnus & Vigiliæ, qvæ ſi modum exceſſerint, non minus, qvam modo commemorata, morbos inducere, eosqve augere, & exacerbare poſſunt, juxta *Hipp. aph. 3. §. 2. & aph. 71. §. 7.*

§. XVI.

Magnam qvoqve vim, alterandi ſangvinem, obtinent Animi Pathemata. Hoc enim varie commoto, varios affectus exoriri, experientia loqvitur. Ita enim ex amore, tabem, mentis alienationem, pervigilium, oriri conſtat. Ira pariter & odium, non ſemel febres pepererunt; a timore vero, Animi deliqvium, ex gaudio, Syncopen, imo mortem ſubortam fuiſſe, obſervationes Autorum, præſertim *Plinii l. 7. c. 32. 36. & 53. Liv. l. 2. c. 52. Th. Barthol. Hiſt. Anat. c. 4. H. 76. atqve alii*, teſtantur. Ut itaqve recte dixerit *Avicenna l. 1. c. 1. Animi Pathemata ſunt de cauſis conſervantibus, & permutantibus diſpoſitiones humani corporis.* Unde *Boetius* lib. 1. de conſolat. monet, dicens:

Gaudia

Gaudia pelle, pelle timorem, ſpemqve fugato, nec dolor adſit.

§ XVII.

Tandem ſe offerunt Excreta & Retenta, qvæ pari modo corpus noſtrum alterare, ad morbosqve diſponere poſſunt. Nam ſicuti naturæ legibus, ad vitam neceſſariæ ſunt evacuationes; alvi dejectio, Urinæ profuſio, tranſpiratio inſenſibilis, qvo referas lymphæ ventriculi, inteſtinorum, pancreatis, atqve bilis, per ſuos ductus, in inteſtina, excluſionem: ita econtrario, ubi horum qvædam vel ſuppreſſæ, vel plane abolitæ fuerint, varios morbos, pro varietate evacuationis ſuppreſſæ, corpori inferunt. Efficit enim minus exacta ſecretio, ut ſangvinis διάθεσις, a ſtatu naturali deflectat, cum retentis partibus, qvæ excerni debebant, magis inqvinetur idem, & morborum exiſtat cauſa. Ut proinde non dubitandum, noſtrorum qvoqve ægrotantium ſalutem, in tranſpiratione, aliisqve evacuationibus liberioribus, conſiſtere, cum idipſum ſatis clare affectus ille, qvem pertractamus, doceat. Qvibus qvippe evacuationibus naturalibus bene habentibus, bene habent actiones afflictorum, permanente qvamvis ipſo fomite morbi; iis vero ſuppresſis, vel alio qvocunqve modo læſis, actiones qvoqve læduntur, & ægri variis ſymptomatibus, iisqve gravioribus, divexantur. Qvemadmodum ipſa ratio de hoc affectu, atqve Autorum in obſervatione ſedulitas docet, ex qvibus qvippe conſtat, eos, qvi turpem illum, intricatumqve pilorum cirrum ſine moleſtia pertulerunt, hinc inde tantum, atqve periodice, multo tamen minoribus cruciatibus afflictos; contra hos, qvi faſtidio deformitatis capillitium radendo,

plicam exſtirparunt, variis, iisqve horrendis, ſymptomatibus, divexatos fuiſſe.

§. XIIX.

In Cauſarum numerum qvoqve referimus Contagium, qvod qvippe maximam meretur, præſertim hocce in affectu, conſiderationem; cum Plicam ſolo contagio, qvotidie ampliorem fieri, certum ſit, ita, ut non facile domum in Pocutio inveneris, in qva duo vel tres, eodem morbo non laborent. Qvod vero ipſam naturam contagii attinet, certum omnino eſt, hic effluvia ſane ſubtilisſima locum obtinere, a morboſo corpore emiſſa, qvæ contactu mutuo, viventibus corporibus, vel etiam fomite, communicantur. Hæc vero effluvia, qvamvis ſubtilisſima, & mole minima ſint, tamen effectu maxima cenſenda, cum corpus qvod attigerunt, graviter alterent, & qvaſi fermentando humores, ſimilem morbum producant. Unde etiam contagium, a Recentioribus, fermenti nomine venit, qvia fermenti inſtar, qvod farinæ maſſam exagitat, ſuccos corporis, in motus ſui leges, adigit, & vitalem eorum motum, mixtionemqve confundit. Ob hanc rationem multi ſibi perſvadere non poſſunt, tam ſubtilia effluvia, tantarum in corpore turbarum initia eſſe; imo dixerim, multos hodie adhuc in dubium ea vocare, cum inprimis in ſenſus non incurrant, & tamen tam mirandos effectus edant. Sed qvaliter hi impingant, ſatis experimenta, atqve rationes comprobare poſſunt; cum a ſenſibus acceptæ rationes in naturalibus, nullius fere uſus, exiſtant. Ipſa enim natura eosdem confutare videtur, cum conſvetu-

ſvetudo atqve lex hæc, qvaſi eidem connata ſit, ut per minima initia, ſucceſſivo gradu, magnos moliatur effectus. Luculenter hæc patent in ſeminibus parvis, ſane magnarum generationum fundamentis. Qvantilla hæc qvæſo corpuſcula, ſi cum mole, ex iisdem ſuccreſcente, conferantur? Ut non mirum exiſtimem, qvoqve hæc talia effluvia ſubtilisſima, tanqvam miaſmata, atqve ſeminaria morborum, in ſangvinem admiſſa, tantos qvippe, & majores, qvam vix credi poſſit, effectus producere.

§. XIX.

His cauſis naturalibus, adhuc alii ſupra naturales addunt, præſertim Incantationes, atqve maleficia, qvibus hunc morbum poſſe excitari exiſtimant. Hi proinde variis, qvanqvam vanis, permoti argumentis, varia in medium afferunt. Præſertim qvod ibidem locorum, nimirum in Regionibus Roxolanicis, inſignis maleficarum mulierum, forte etiam Virorum, numerus deprehendatur; ubi igitur deſinit verus DEI Cultus, ibi debacchatur Diabolus. Porro, qvod in Pocutio atqve Podolia, mali ſive Plicæ hujus Patria, Religio admodum frigeſcat, & qvod ſuperſtitioſis curationibus, plica laborantes, multoties leventur. Inde inqvam, atqve ex aliis adhuc concludunt, a maleficiis eundem morbum induci poſſe. Qvicqvid tandem ſit, parum attinet de his dixiſſe; adeoqve omnibus ſuas præconceptas opiniones, relinqvimus. Licet vix crediderim, poſſe Diabolum tanta efficere, ſi ipſam conſtructionem corporis conſiderem. Malum enim, in ipſa ſangvinis maſſa, hæret, cujus circu-

latio & motus, an in potentia Diaboli ſit, adhuc dubito. Neqve tamen exinde negaverim, cirrum qvandoqve incantationibus, ſi qvæ dantur, atqve præſtigiis Diaboli inferri poſſe.

§. XX.

Cauſam proximam hujus mali, conſtituimus ſangvinis acrimoniam ſcorbuticam, viſcoſam valde atqve glutinoſam, qvæ qvidem primitus a vitiis aëris, ac præſertim potu, prædictarum aqvarum fluviatilium, contracta, progreſſu temporis fermenti inſtar, in corporibus impuris, accedentibus imprimis variis cauſis, aucta, & contagione etiam ſerpendo, atqve a Parentibus ad liberos tranſlata, multiplicatur. Varia idipſum comprobant phænomena, in eo affectu occurentia, a jam dicta cauſa nobis deducenda. Inde enim non tantum illi acerbi dolores, atqve cruciatus variarum partium, membrorum conglobationes, & convulſiones; verum etiam ipſa pilorum in gorgoneos & inexplicabiles nexus, complicatio, & exhalationes lentæ, ortum ducunt. Priora acrimoniam, pro ſua cauſa effectrice, impingentem vel in perioſtea, tendines, vel nervos; poſteriora viſciditatem, ſpurciciei fomitem, agnoſcunt. Ut proinde non audiendi ſint, qvi cauſam hujus mali, venenum conſtituunt, ducti ea ratione, qvod methodica curandi ratio, fruſtra ſæpe, in uſum vocetur, cum experientia teſtetur contrarium.

§. XXI.

Imprimis conſiderationem meretur ſymptoma illud grave, pilorum intricatio. Anteqvam vero aliqvid certi de eo ſtatuamus, ipſam Naturam, atqve conſtitutionem pilorum, conſiderabimus. De his nobis in mentem veniunt verba Magnif. D. *Joh. G. Bergeri*, Potentiſſ. Regis Poloniar. Archiat. & Profeſſ. Primarii celeberrimi, Præceptoris in æternum devenerandi, *in lib. de Nat. Humana* conſcripto, qvæ ita ſe habent: *Sudoris excretioni non parum pili conducunt, qvi tanqvam plantulæ ſui generis, actis in ſubſtrata cutis pingvedine, veluti amico ſolo, radicibus, ex folliculo ovali, eiqve concluſo molli & glutinoſo bulbo, per prædicta perſpirationis & ſudoris vaſcula, in tenuisſimas fiſtulas, & caules qvaſi graciles, extra ſuperficiem corporis productæ, afflatuqve aëris ſiccatæ, germinant, & exſpirationi unctuoſæ oleoſæqve pingvedinis materiæ, & muniendis partibus arcendisqve injuriis aëris, ut & decori corporis ſerviunt.* His namqve verbis eleganter pilorum ſtructura & uſus delineatur, & ſuffragatur qvoqve huic *Borellus obſ. 23.* qvando dicit, *capillos concavos, & ut canales pertuſos, ac perforatos eſſe, adeo, ut pennas avium repraeſentent, & in iis varii colores & qvaſi irrides appareant*, qvam cavitatem pilorum, adſtruit qvoqve *Panarolus, Pent. IV. obſ. 34.* Perſpecta itaqve natura eorundem, facile de complicatione pilorum, eorumqve ſordibus, judicare poſſumus. Viſcidi enim humores, in corporibus impuris copioſius collecti, ob pororum cutis conſtipationem, qvæ in locis frigidioribus freqvens eſſe ſolet, per peripheriam corporis minus commode & parcius eji-

ciuntur. Hi vero non tantum reliqvas inqvinant partes; ſed & radicibus pilorum adhæreſcunt, ibi viam inveniunt, atqve in morem fuliginis exhalant, & lentore ſuo pilos glutinant, ac funiculos inextricabiles efformant.

§. XXII.

His itaqve jam prælibatis, videndum qvid prognoſis ferat. Qvamvis vero ſatis moleſtum atqve anxium malum, Plica illa ſit, tamen criticum qvid eſſe, ortum ex materiæ vitioſæ e corpore expulſione, recte *Sennertus* judicavit. Nihil enim periculi affert ægro plica, ſibi relicta, & ſæpe ſine omni damno, ad mortem usqve circumfertur, & hi fere ſoli, qvamqvam pauci admodum, convaleſcunt, qvi capillitio novacula intacto, malum perferunt, usqve qvo flagella illa crinium intricata, ſponte decidant. Contra experientia teſtatur, eos, qvi faſtidio deformitatis capillitium deradunt, oculis capi, aliisqve gravioribus fluxionibus gravisſime exagitari, ac torqveri. Namqve hic notandum, qvod, uti plurimorum morborum ſalus, in excretione atqve ſecretione materiæ vitioſæ, per corporis emunctoria, conſiſtit, ſic qvoqve & hujus curationem in eo verſari, nulli dubitamus. Hinc in principio adveniente jam plica, dolores atqve ſymptomata graviora ſopiuntur; contra vero, ubi novacula capilli deraſi fuerint, & pori cutis ab ambiente aëre conſtipantur, vitioſæ materiæ excretio per eos ceſſat, atqve ideo gravisſima ſymptomata, ſupra laudata, proveniunt. Ut proinde certum ſit abſcisſionem cirri, ante cauſæ ablationem, mortem minari,

nari, qvæ ſæpe cito ſeqvitur, ut teſtantur *verba Mocci, a Sennerto* allegata, qvæ ſic ſe habent: *Nuper dum temere qvidam hujusmodi tricas abſecat vetulæ, tridui decurſu, ſupremum clauſit diem.* Longum tamen, atqve chronicum Plicam malum eſſe, omnibusqve ætatibus commune, magis vero juvenili, atqve ſenili moleſtum, experientia docet. Aliqvando ipſius naturæ beneficio, cesſiſſe malum hoc, obſervatum eſt, qvando nimirum, cauſæ occaſionales, cauſam proximam conſervantes, removentur, ubi viſcidi & acres humores, per pilos exhalando, continuato ſatis diu circulo vitali, eliminantur, ut deinde Plica ſponte ſua decidat, immunisqve ab omni malo, homo, ad usqve diem obitus ſui, vivat. Qvamvis vero hic affectus curationem vix admittere videatur, cum generoſis auxiliis, purgatione nimirum & venæ ſectione, juxta nonnullos, exaſperetur, ut merito de illo dici poſſit, qvod *Hippocrates* de cancro occulto ſcripſit; melius nimirum eſſe ſi non curetur, cum curati citius pereant; ſperamus tamen fore, ut, ſi cauſarum recta habeatur ratio, valetudinem ægri recuperent.

§. XXIII.

Cum vero morbus ille, in ſangvinis vitiata diſpoſitione, eaqve viſcida potisſimum & acri, conſiſtat, in curatione eo reſpiciendum eſt, ut lentor, atqve acrimonia illa humorum, tantorum gravium ſymptomatum autor, diſſolvatur, eliminetur, atqve temperetur, tonusqve muſculorum, atqve fibrarum motricium, qvæ omnino & hic laborant, reſtauretur, & chyli purioris non minus, qvam ſangvinis elaboratio promo-

promoveatur. Qvare pro ratione cauſarum, variat curatio; & inprimis raro ſtatim ab initio, ad ipſam venæ ſectionem, atqve alia evacuantia univerſalia, deveniendum, niſi indicantia ea ſvaſerint, qvibus deficientibus, fruſtra eadem adhibentur, & malum exaſperatur. Ob hanc enim rationem generoſa illa auxilia, huic morbo maxime videntur eſſe adverſa, qvia communiter vel intempeſtive, vel non ſecundum indicationes, ab Autoribus fuere adminiſtrata. Hic enim illud tenendum, qvod ſupra monuimus, hunc affectum maximam affinitatem habere cum ipſa cachexia atqve ſcorbuto, in qvibus affectibus, & inprimis cachexia, venæ Sectio non ſemper locum habet, qvia ibi vires imminuit magis, & circulum ſangvinis reddit tardiorem. Judicium perſimile qvoqve de Purgantibus ferimus, qvæ intempeſtive exhibita, malum deterius reddunt, imprimis ſi nulla alterantia ante fuerint præmiſſa, & fortiora, in defectu virium, propinentur. Tantum nihilominus abeſt, ut venæ ſectionis atqve purgantium uſum, in totum rejiciamus in plica, ut potius utrumqve omnibus modis commendemus, modo cum ratione adhibeantur, & ad vires, ætatem, cauſas atqve ſymptomata, & reliqvas circumſtantias Medicus reſpiciat. Qvi enim in genere hæc remedia, in hoc affectu taxant, communiter cæco impetu ſeqvuntur autores, ſæpe parum firmatos, & nimis credulos, qvos eo nomine non ſeqvimur.

§. XXIV.

Cum enim remedia melius operentur, ſi prius canales alimentorum, præſertim, ubi cruditatibus abundant,

dant, deterſi fuerint, idcirco, mox in principio, præmiſſo leni digeſtivo, ex elixirio proprietatis, imprimis antiſcorbutico, vel ſale digeſtivo ſive radice ari &c. lene emeticum, vel laxans, juxta *Julii Cæſaris Claudini* methodum, qvi, in ſua Empyrica Rationali *lib. VI. c. 4. p. 391.* varia præſcribit, propinari poſſe crediderim, ut ſordes, in primis viis hærentes, eliminentur. Qvia vero non promiſcue qvodlibet emeticum atqve purgans ſumendum, ſelectu opus erit, ubi præ omnibus, e numero vomitoriorum, commendamus Tartarum emeticum, ad gr. ij. iij. l. iv. pro ratione ætatis, & circumſtantiarum aliarum, cum paucis granis antimonii diaphoret. lap. cancrorum vel etiam ſolo ſaccharo commixtum. Vel ſi ille diſpliceat, in uſum vocari poteſt Syrupus emet. *Zmölfferi* correctus, in Appendice *p. 10. ab Autore deſcriptus*, qvi a ſcrupulo ſemis ad drachmam j. vel ij. imo amplius qvoqve, habita ratione ætatis, ſecure propinari poteſt, cum aqva menthæ, vel alio convenienti vehiculo, & qvidem ſucceſſive, atqve per vices, unum cochlear poſt alterum, exhibendo, donec vomitus ſeqvatur, qvo oborto, reſidua pars ſeponatur. Elegans qvoqve & mitius adhuc eſt emeticum, Oxyſaccharum emeticum *Ludovici*, qvod habet *p. 169. ph. mod. & adultis* a drachmis ij. ad usqve unciam ſemis exhibet, qvodqve ab Excellentiſſimo Domino Præſide commendatur. Inter purgantia vero mitiora, ſive potius laxantia, laudem meretur mercurius dulc. qvippe in hoc affectu præſtantiſſimus, cum inſigni vi lympham diſſolvendi polleat, ad gr. XV. vel ſcrupul. j. exhibitus, cumqve paucis granis reſinæ gialappæ, vel ſcammonii, maritatus, atqve in

D pilu-

pilularum formam redactus. Hæc tandem excipiunt ipſa infuſa laxantia medicata, facta ex rad. qvinqve aperientibus polypod. hellebor. nigr. præparat. cort. rad. capparum, tamariſci, Wintherano. Herb. card. bened. fumar. cent. minor. chamædr. ceterach. Flor. borrag. Fol. ſenn. f. ſt. rhabarb. opt. flaved. cort. citr. cinamom. acut. ſem. foeniculi aniſi, passulis minoribus contuſis, addito ſale tartari. Qvibus inciſis & contuſis, affundi poſſunt menſuræ aliqvot vini albi, cum aqva cichor. diluti, qvæ dum per horas 24. ſteterint, mane aliqvot unciæ, in ſeptimana aliqvoties repetendo, aſſumi poſſunt. Hoc enim modo non tantum ſeroſa colluvies per inferiora educitur & acrimonia diluitur, verum & ſangvis oleoſis blandis atqve aromaticis perfunditur particulis.

§. XXV.

His itaqve præmisſis, vel ſi necesſitas non reqviſierit omisſis, ad ipſam cauſam extirpandam progredimur, & ea commendamus, qvæ viſcidos humores diſſolvunt, motum eorum reſtituunt, & tranſpirationem reddunt liberiorem. In horum cenſum veniunt ſalia alcalia, tam fixa, qvam vol. ſimpl. & oleoſa, interqve ea ſpiritus ſalis ammoniaci, ſp. cornu cervi, liqv. cornu cervi ſuccinatus, ſp. bezoard. ſal vol. oleoſum, nec non elix. propriet. vol. c. ſpir. ſalis amoniaci confectum, & omnia ſalia fixa lixiva. Si vero acrimonia excedat, in uſum etiam vocari poſſunt ipſa terrea, & abſorbentia marina, atqve martialia, qvæ nimirum cum abſorbendi, tum motum humorum blande promovendi, virtute gaudent. Hinc parari poſſunt pulveres ex

lap. cancr. matr. perlar. antimonio diaph. pulv. marchion. cinnabari C. C. phil. perl. præparat. ebor. ſ. igne unicornu foſſil. & marino, coralliis, antimonio martiali cachectico, crocis martialib. rite paratis, aliisqve hujusmodi, qvibus interdum tantillum laud. opiat. addi poteſt, præſertim ubi cruciatus variarum partium, fere intollerabilis, vel acrimonia excedens, peccaverit. Vel ſi una ſpiritus vol. adhibitos volueris, idem præſtabunt, modo eſſent. anodyn. in refracta doſi iisdem addideris. Huc qvoqve pertinent Tincturæ martial. ſelectæ inprimis tinct. martis pomata, liqv. martial. eſſentia Vitrioli martis &c. qvæ commode cum amaris & Stomachicis miſcentur, cum merito etiam ad ventriculum hic ſit reſpiciendum.

§. XXVI.

Neqve tamen negligenda ſunt decocta lignorum, qvia non tantum viſcidos humores diſſolvunt, corpusqve ad blandum ſudorem, materiæqve vitioſæ excretionem diſponunt, perqve emunctoria cutis, atqve renum, eandem educunt; verum etiam acrimoniam temperant, qvatenus eandem diluunt, & qva data via eliminant. Fieri proinde poſſunt, ex rad. angelic. acori, ſaſſapar. lig. lentiſc. gvajaco, ſaſſafr. herb. chamædr. chamæpyt. major. &c. qvibus nonnulli addunt antimonii crudi in petia ligati portionem, & infundunt prius per 24. horas, ac demum lento igne in fictili bene tecto, coqvunt, ad medias. Colaturæ vero unciæ aliqvot, bis, vel ter in die, vel ſi neceſſitas expoſtulaverit pluries exhiberi, & poſtea qvandoqve ſudor blandus poteſt expectari, vel ſi mi-

nus placuerit, in tranſpiratione tantum liberiore, corpus conſervari. Exhiberi autem in qvalibet hujus decocti doſi poſſunt, eſſ. lig. ſ. fumar. compoſ. vel Tinctura antimonii tartariſata, ut & antimonium diaphor. ſimpl. l. martial. & cinabarina vel etiam ſupra laudata ſalia vol. Nec tamen in una alterave doſi medicamentorum ſelectorum eſt ſubſiſtendum, ſed tam diu continuandum, qvoad cauſa morbi penitus convicta fuerit, qvæ ſi probe obſerventur, non dubito, qvin tantum malum ſuperari poſſit.

§. XXVII.

Externe, varia qvoqve linimenta, atqve ungventa, autores commendant, qvibus plicam varie tractant, & extirpare geſtiunt. Verum, ſi dicendum qvod res eſt, videntur magis illa obeſſe, qvam prodeſſe, cum ex variis inviſcantibus, præſertim pingvedinibus conſtent, ita ut plicæ illita, poros corporis conſtipando, gravius malum reddant, cum in pororum apertura, ægrorum ſalus conſiſtat. Accedit qvod crinium intricatio tantum ſit ſymptoma morbi, atqve cauſæ effectus; jam vero non tam ſymptomati, qvam cauſæ potius eſt occurrendum, cum hac ablata, tollatur qvoqve effectus, ut non ſit, cur de hoc pilorum vitio, ſibi relicto, nimium ſimus ſoliciti. Ne tamen illud ipſum plane neglexiſſe videamur, ſeqvens ungventum ad plicam, freqventi uſu probatum, una cum internis, commendamus. Rec. Lycopod. & rad. bryon. p. æq. adipis erynac. q. ſ. ex his tribus optime commixtis in vaſe vitreo, bene obturato, & coctis in MB. per horam F. ungv. qvo rad. capillitii in capite complicati, & loca affecta,

ſecta, maxime articuli dolentes, bis in die inungantur. Vel ſi correctius deſideres: Rec. Ung. enulat. c. mercurio unciam j. pulveris lycopod., bryon. a ana drachman. j.l. ij. olei tartari per deliqvium ſemi drachman. m. F. l. a. Ungv. Hoc priori præſtantius eſt vel tantum propter defectum unctuoſæ materiæ, poros enim apertos, in qvibus ſalus ægrotorum conſiſtit, reſervat. Non vero ſingulis diebus in uſum eſt vocandum, aut toti capiti applicandum, ſed ſufficit ſi ſemel in ſeptimana, & tantummodo radicibus plicæ parce illinatur.

§. XXVIII.

Præter jam laudata vero remedia, nihil præſtantius eſſe creditur, qvam muſcus terreſtris clavatus, ſive Lycopodium, qvod Poloni Cingulariam & Plicariam nominant, & ad experientiam provocant, cum Rutheni potisſimum, ac Lithvani, plicam eodem exſtirpent. Luxuriat vero planta hæc in Polonia, & ad 7. 8. imo 10. ulnas excreſcit, obſervante *Theoph. Boneto*, licet etiam in noſtris Regionibus, & imprimis in Saxonia, reperiatur. Infundunt autem inciſam hanc plantam, decocto brancæ urſinæ calenti, & poſt unam vel alteram lenem ebullitionem, addunt aliqvid fermenti panis ſiliginei, atqve in loco calido ſeponunt, ut fermenteſcat. Hoc decocto, non tantum interne utuntur plica laborantes, & qvidem vel ſibi relicto, vel cum ovis recentibus, in forma juſculi; ſed & externe illud ipſum adhibent, & caput eodem calefacto lavant. Interdum ut ſaturatius reddant idem, denuo recentem plantam in eodem decocto coqvunt,

& ſalviam atqve roſmarinum addunt, qvæ liqvori colorem obſcure rubrum conciliant. Vid. de hoc remedio *Mart. Bernard. a Berniz obſ. 52.* & de planta ipſa, *Ephemerid. Germanor. decur. 1. a. 1. obſ. 97. p. 198. ac Ettmüll. Schröder. dilucidat. p. 144.* Videtur vero hæc planta viribus gaudere antiſcorbuticis, ob partes ſulphureas copioſas, cum coni Pinei, qvi decoctum antiſcorbuticum fundunt, farinam inflammabilem, ut lycopodium, largiantur. In noſtris tamen regionibus, minus eo fine, in uſum vocatur Lycopodium, cum antiſcorbutica magis ſelecta, poſſideamus. Hujus itaqve loco ſvaderem, pro interno qvidem uſu, infuſa & eſſentias antiſcorbuticas, ex cochlearia, fumar. naſturt. aqvat. raphan. ruſtic. flor. naſturc. indici &c. paratas, qvo nomine Excell. Dominus Præſes commendat eſſentiam vitrioli martis antiſcorbuticam, cum ſpiritu cochleariæ paratam, atqve elix. propriet. antiſcorbuticum. Externe vero lycopodium, cum cephalicis ſupra laudatis, ad lotiones capitis, roborandi qvoqve fine, commode recipitur. Si vero jam laudata fruſtra in uſum fuerint vocata, ad mercurialia eſt accedendum, qvibus nonnulli fuere reſtituti, qvod *Theoph. Bonetus in medicin. Septembr. collat. l. 1. ſect. 1. c. de plica*, teſtatur, qvanqvam ſcorbuticis mercurialia alias, non ſemper cum fructu exhibentur.

§. XXIX.

Diætam qvod concernit, illa ex ſupra dictis repeti poteſt. Imprimis vero angve pejus & cane vitetur aër craſſus, nebuloſus, alioqve modo corruptus, qvia adhuc magis humores inviſcat, atqve coagulat.

gulat. Cibus ſit εὔχυμος καὶ εὔπεπτος, ſucci & ſaporis laudabilis, qviqve exigua qvantitate ſumtus, multum nutriat. Condiri autem poteſt variis herbis, aromatibus temperatis, reſolventibus & antiſcorbuticis. Qvia vero malum hoc potisſimum aqvis impuris atqve limoſis in Polonia, & locis ſupra laudatis, ortum ſuum debet; idcirco abſtineant ægri a potu iſtarum aqvarum, ne malum foveatur, & ſi posſibile, ad cibos qvoqve & potum ordinarium coqvendum illas, non recipiant. Tranſpirationis qvoqve liberæ habeant rationem, & cauſas in antecedentibus enumeratas, eo, qvo tantum poterint conatu, vitent, qvo modo, juvante DEO, malum profligabunt. Qvare nil jam reſtat, qvam ut gratias agamus SS. Trinitati pro concesſis viribus, qvo facto huic diſſertationi a nobis imponitur

F I N I S.

In pag. 4. lin. 14. pro *in* leg. *ex* & mox in ſeq. lin. pro *ex* leg. *in* pag. 22. lin. 10. pro *decident* lege *decidat*.